

Ergenler ?çin Madde Ba??mlil???ndan Korunma Öz-Yeterlik Ölçe?i

RECOMMENDED CITATION

memjavad (2026). *Ergenler ?çin Madde Ba??mlil???ndan Korunma Öz-Yeterlik Ölçe?i*. Turkish Psychological Scales. Retrieved from <https://tr-scales.arabpsychology.com/?p=21144>

Öz

Ergenler İçin Madde Bağımlılığından Korunma **Öz-Yeterlik** Ölçeği (E?MBKÖYÖ), ergenlerin madde kullanımı?nı reddetme ve riskli durumlarda ba?ı?kma yeteneklerine dair algıladıkları yeterlilik düzeylerini psikometrik olarak ölçmek amacıyla geliştirilmi? özgün bir araçtır. 2013 yılında Eker, Akku? ve Kap?s?z tarafından geliştirilen bu ölçek, ergenlerin **madde bağımlılığından** korunma konusundaki inançları?nı de?erlendirir. Ölçek, toplam 24 maddeden ve 4 alt boyuttan oluşmaktadır. Derecelendirme, 5'li Likert tipi bir yapı kullanılarak yapılmaktadır (1=Hiç emin de?ilim - 5=Son derece eminim). Ölçeğin geliştirme çalışması?nda elde edilen yüksek güvenirlik ve geçerlik de?erleri, E?MBKÖYÖ'nün koruyucu ruh sağlığı? alanındaki araştırmalarda kullanılabilecek geçerli ve güvenilir bir araç olduğunu göstermiştir.

Anahtar Kelimeler

Ergen, madde bağımlılığı, **öz-yeterlik**, koruma, psikometri, ölçek geliştirme, Cronbach Alfa.

Yazarlar

Fatma Eker, Derya Akku?, Özen Kap?s?z.

Amaç

Ergenler İçin Madde Bağımlılığından Korunma Öz-Yeterlik Ölçeği'nin temel amacı, ergenlerin sigara, alkol veya yasadışı madde kullanımı teklifleri karşısında kendilerini ne kadar yeterli hissettiklerini belirlemektir. Bu öz-yeterlik algısı, ergenlerin riskli davranışlardan kaçınma olasılıkları?nın önemli bir göstergesidir.

Ölçek, klinik ve akademik ortamlarda kullanılmak üzere tasarlanmıştır. Elde edilen veriler, okullarda ve sağlık merkezlerinde yürütülen madde kullanımı önleme programları?nın etkinliğini de?erlendirmede ve öz-yeterlik seviyesi düşük olan risk gruplarına yönelik hedeflenmiş müdahaleler geliştirmede yol gösterici niteliktedir.

Yapı

E?MBKÖYÖ, Albert Bandura'nın **sosyal bilişsel teori** çerçevesinde tanımladığı ve bireyin belirli bir davranış?ı ba?arıyla gerçekleştirmeye yeteneğine olan inancı? olan öz-yeterlik yapısı?nı ölçmektedir. Ölçek, madde kullanımı?ndan korunmaya yönelik dört temel davranışsal boyutu kapsamaktadır:

Uyuşturucu/Uyarıcı Maddelerden Uzak Durma (12 madde)

Baskı Altında Çiken Uyuşturucu/Uyarıcı Maddelerden Uzak Durma (4 madde)

Uyuşturucu/Uyarıcı Maddeler Konusunda Yardım Arama (4 madde)

Uyuşturucu/Uyarıcı Maddeler Konusunda Arkadaşına Destek Olma (3 madde)

Geçerlik

Ölçeğin yapı geçerliliğini incelemek amacıyla açılmayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Bu analiz öncesinde verilerin faktör analizi için uygunluğunu değerlendirmek üzere istatistiksel testler gerçekleştirilmiştir.

Verilerin örneklem yeterliliğini gösteren **Kaiser-Meyer-Olkin** (KMO) test sonucu 0.881 olarak hesaplanmıştır; bu değer, verilerin faktör analizi için oldukça uygun olduğunu göstermektedir. Ayrıca, çok değişkenli normal dağılımı test eden **Bartlett Testi** sonucu da anlamlı ($X^2 = 8844.604$; $p < 0.01$) çıkmıştır. Bu istatistiksel bulgular, toplanan verilerin faktör yapısına desteklediğini ve ölçeğin yapı geçerliliğini sağladığını kanıtlamaktadır.

Güvenirlik

Ölçeğin iç tutarlılık güvenilirliği, yaygın olarak kullanılan madde analizine dayalı **Cronbach Alfa katsayısı** yöntemi kullanılarak belirlenmiştir. Ölçeğin genel güvenilirlik katsayısı 0.814 olarak hesaplanmıştır. Bu değer, psikometrik açıdan kabul edilebilir düzeyde yüksek olup, ölçek maddelerinin tutarlı bir şekilde aynı yapıyı ölçtüğünü göstermektedir.

Güvenirlik analizleri sırasında, maddelerin faktör yüklerinin 0.38 ile 0.87 arasında değiştiğini gözlemlenmiştir. Maddelerin yüksek faktör yükleri, her bir maddenin ait olduğu faktöre önemli katkı sağladığını ve ölçeğin bütünlüğüyle uyumlu olduğunu teyit etmektedir.

Faktör Analizi

Yapılan açılmayıcı faktör analizi sonucunda, EMBKÖYÖ'nün 24 madde ile yapı geçerliliğini sağlaması tespit edilmiştir. Analizler, ölçeğin dört bağımsız ve anlamlı alt boyutta toplandığını ortaya koymuştur. Bu dört alt boyut, ergenlerin madde kullanımından korunma öz-yeterliliğini farklı davranışsal bağlamalarda ele almaktadır. Alt boyutlar, teorik çerçeve ile uyumlu bir ayrıma sergilemiştir.

Araç

Test Türü: Geliştirme (Developmental Scale)

Format: 5'li Likert Tipi Derecelendirme. Yanıtlar şöyledir: 1=Hiç emin değilim - 5=Son derece eminim.

Mevcut Dil: Türkçe

Popülasyon Grubu: Ergenler

Ya? Grubu: Ergenlik dönemi (Genellikle lise ?rencileri/12-18 ya? aral???)

Popülasyon Detaylar?: Türkiye'deki lise ?rencileri üzerinde standardize edilmi?tir.

Test Metodolojisi: z bildirime dayal?, ka??t-kalem veya dijital ortamda uygulanabilir psikometrik ölçüm arac?d?r.

Anahtar Kelimeler

z-yeterlik, ergen sa?l???, madde kullan?m? Önleme, Likert le?i, psikiyatri hem?ireli?i, yap? geçerli?i.

Yazarlar

Sorumlu Yazar: Fatma Eker

Yazar ORCID Tan?mlay?c?: Bilgi mevcut de?ildir.

Kurumsal E-posta Adresleri: fatmaecker@duzce.edu.tr (Sorumlu yazar e-posta adresi.)

Yaz??ma Adresi: Bilgi mevcut de?ildir.

?zinler, ücret ve Test Y?l?

Ölçek, 2013 y?l?nda geli?tirilmii?tir ve ayn? y?l yay?mlanm??t?r. Ölçe?in kullan?m? için gerekli izinler ve telif haklar? ile ilgili detayl? bilgi almak amac?yla sorumlu yazar Fatma Eker ile ileti?ime geçilmesi gerekmektedir.

Ölçe?in geli?tirildi?i makaleye ait orijinal PDF dosyas? ?u adresten eri?ilebilmektedir: journalagent.com. Ölçe?in PDF format?ndaki bir kopyas? da mevcuttur: ergenler-icin-madde-bagimlilikindan-korunma-oz-yeterlik-olcegi-toad.pdf

Kaynaklar

Eker, F., Akku?, D. ve Kap?s?z, . (2013). Ergenler için Madde Ba??mlil??ndan Korunma z-Yeterlik le?i'nin geli?tirilmesi ve psikometrik de?erlendirilmesi. *Psikiyatri Hem?ireli?i Dergisi*, 4(1), 7-12.

Ergenler için Madde Bağımlılığından Korunma Öz-Yeterlik Ölçeği Maddeleri

ÖNEMLİ: Aşağıdaki ölçek maddeleri, orijinal dillerinde korunmuş olup hiçbir şekilde değiştirilmemiştir. Ölçek, 4 alt boyut ve 24 maddeden oluşmaktadır:

Uyuşturucu/Uyarıcı Maddelerden Uzak Durma (12 m): Her türlü madde kullanma teklifine "hayır" diyebilirim.

Baskı Altında Çiken Uyuşturucu/Uyarıcı Maddelerden Uzak Durma (4 m): Güvendiğim biri bana sigara/alkol/tiner/uyuşturucu uyarıcı maddeler teklif ettiğinde hayır diyebilirim.

Uyuşturucu/Uyarıcı Maddeler Konusunda Yardım Arama (4 m): Madde ile ilgili konularda gerektiğinde babamla konuşabilirim.

Uyuşturucu/Uyarıcı Maddeler Konusunda Arkadaşıma Destek Olma (3 m): Erkek ya da kız arkadaşma herhangi bir uyuşturucu/uyarıcı madde kullanıp kullanmadığını sorabilirim.